

ANALELE BANATULUI, ARHEOLOGIE-ISTORIE, SERIE NOUĂ, LA CEAS ANIVERSAR

În acest an, anuarul muzeului nostru, *Analele Banatului*, seria nouă, își rotunjește aparițiile prin numărul al XX-lea. Acest eveniment editorial se alătură unei alte sărbători a muzeologiei și cercetării trecutului bănățean, aniversarea a 140 de ani de la fondarea Muzeului Banatului.

Privind retrospectiv această perioadă venerabilă a existenței muzeului, marcată de sușuri și coborâșuri, de perioade faste și nefaste, putem constata faptul că, în ciuda vicisitudinilor vremurilor, activitatea complexă a instituției noastre s-a împletit și a fost completată și susținută de o importantă latură editorială. Încă de la începuturi, cărțurari precum Ormós Zsigmond, Szentkláray Jenő, Janky Károly, Miletz János, Patzner István și alții, au promovat o activă activitate publicistică care a avut ca centru revista Societății de Istorie și Arheologie, *Történelmi és Régészeti Értesítő*, precursora *Analelor Banatului*. Pe parcursul a aproape jumătate de secol (1873-1917) publicația Societății și, mai apoi, a Muzeului Bănățean a susținut publicarea rezultatelor cercetărilor din domeniul arheologiei, istoriei, istoriei artei și etnologiei. În paginile revistei timișorene au publicat studii, multe dintre ele de referință chiar și acum după curgerea anilor, personalități precum Bodog (Felix) Milleker, Szentkláray Jenő, Miletz János, Pontelly István, Berkeszi István, Baróti Lajos, Antal Pfeiffer și alții.

Această evervescență culturală și publicistică a fost întreruptă de Marele Război și de evenimentele ce i-au urmat. Trecerea Banatului în componența Regatului României a avut profunde implicații pentru activitatea editorială a Muzeului Bănățean. Numirea la conducerea instituției a unor oameni cu mai puține competențe în domeniu, cât și lipsa unui sprijin concret din partea autorităților, au avut un efect negativ pentru întreaga activitate a muzeului din deceniul al treilea. Cu toate acestea, în 1923, s-a încercat continuarea tradiției antebelice prin publicarea revistei *Gemina*. Fără a se ridica la valoarea științifică a publicației de dinainte de 1917, *Gemina* a însemnat începuturile editoriale ale etapei românești din istoria Muzeului Bănățean și trebuie remarcată ca atare.

După o sincopă de patru ani în care cuvântul tipărit a fost trimis în penumbră, în 1928, prin venirea lui Ioachim Miloia la direcțiunea acestei instituții, s-a petrecut o renaștere pentru muzeu și, deopotrivă, pentru activitatea sa publicistică. Cărțurarul bănățean a editat, cu mari greutăți financiare, revista, pe care a numit-o sugestiv, *Analele Banatului*. În paginile sale au fost publicate studii de istoria artei, arheologie, istorie, sociologie, muzicologie și etnografie, studii semnate de Miloia, C. Daicoviciu, I. Velceanu, P. Nemoianu, I. Ghenadie, I. Boroș, Gh. Ciuhandu, I. Groșșianu și alții. Unele dintre studii, pentru prima dată în publicistica istorică din Banat, au avut rezumate în limbi străine. Nu au fost neglijate nici prezentarea de recenzii ale unor publicații apărute în țară și străinătate și cronicile unor evenimente artistice. Din păcate, în 1931, constrângerile financiare din perioada Marii Crize l-au determinat pe Miloia să suspende publicarea *Analelor Banatului*. Cu toate acestea, cu optimismul său, marcat însă de un realism ce, din păcate, s-a dovedit a fi profetic, Miloia scria: ” ... vom încerca să răzbatem, fie chiar apărând de mai puține ori pe an, căci a pierde continuitatea înseamnă încetarea acestei publicații susținută azi exclusiv din entuziasmul câtorva îndragostiți de pământul natal”.

Și cuvintele lui Ioachim Miloia s-au adeverit!. De la încetarea publicării *Analelor*, s-au scurs patru decenii în care Muzeul Banatului nu a mai editat o revistă proprie. Patru decenii în care muzeul a trecut prin profunde transformări, reazășări și paradoxuri, de la epoca sfârșitului de interbelic în care inițiativele conducerii instituției erau acceptate de oficialii vremii, dar nu erau susținute financiar, la susținerea inițiativelor și fondurile generoase ale postbelicului marcat de constrângeri ideologice.

În anul 1971, după o competență și laborioasă activitate de reformare, modernizare și dezvoltare a muzeului, Marius Moga, la îndemnul și cu sprijinul magistrului său Constantin Daicoviciu – care și semnează Cuvântul înainte, editează primul număr din anuarul *Tibiscus*. Această nouă denumire a fost aleasă, în detrimentul vechiului nume, datorită unor considerente de ordin politic, date

de publicarea în Analele Banatului a unor recenzii ale unor reviste de orientare fascistă și de tipărirea pe pagina de gardă a numărului IV, fascicula I din 1931, a portretului regelui Carol al II-lea. Continuând politica de dezvoltare editorială promovată de Moga, în 1974, în îngrijirea lui Aurel Turcuș, apare și primul volum din seria Etnografie.

În acești ani, sub coordonarea lui Marius Moga și, din 1975, a lui Florin Medeleț, revista *Tibiscus-Istorie* a devenit un reper al producției istoriografice din Banat, o tribună de la care specialiștii au putut să-și facă cunoscute rezultatele cercetărilor. Din păcate, această situație nu a continuat; eliberarea în 1980 a lui Florin Medeleț din funcția de director al Muzeului Banatului și decizia noii conduceri, profund ancorată politic în ideologia comunistă, de a topii șpaltul ultimului număr (VI) din *Tibiscus*, aflat la stadiul ”bun de tipar”, a avut implicații negative asupra destinului anuarului. O nouă publicație, *Analele Banatului*, serie nouă, nr. 1/1981, tipărită în grabă la inițiativa noii conduceri, menită a înlocui ceea ce fusese eliminat, a însemnat, din punct de vedere științific, un mare regres față de nivelul atins de *Tibiscus*. Cu câteva excepții, articolele publicate, pe lângă faptul că unele nu au nici măcar aparat critic, sunt profund ideologizate. Singurul aspect pozitiv care poate fi însă notat, a fost faptul că Mihai Fătu a convins activul de partid – de care depindea exclusiv această schimbare – că titlul de *Analele Banatului* nu este o reminiscență a ideologiei fasciste și burgheze ci reprezintă, cel mai fidel, spiritul culturii bănățene și menirea științifică și muzeografică a Muzeului Banatului. Răul fusese însă făcut; reînnoarea tradiției publicistice a fost tăiată, în ciuda unor încercări repetate făcute în perioada 1985-1989 de a relua publicarea revistei.

Abia în anul 1991, datorită eforturilor personale și a prestigiului de care se bucura Florin Medeleț, se strâng studii de specialitate și, peste doi ani, apare numărul 2 al *Analelor*, seria nouă. De atunci și până în 2006, cu o singură întrerupere în 1995, *Analele Banatului* a apărut anual, fiind publicate zece volume, unele în mai multe fascicule și numere, păstrându-se, în linii generale, structura tematică stabilită în anii 70 de Marius Moga.

Perioada 1996-2002 se caracterizează și prin reluarea, după o lungă perioadă, a publicării concomitente și a seriilor *Etnografie* și *Artă*, iar din 1997 a apărut și primul număr al anuarului Muzeului Satului Bănățean, pe atunci secție a Muzeului Banatului, intitulat *Memoria Satului Românesc*.

Din anul 2006, odată cu introducerea de către CNCSIS (actualmente CNCS) a competiției de

evaluare anuală a revistelor umaniste, politica editorială a *Analelor Banatului*, pe lângă respectarea propriilor standarde, s-a adaptat și acestor cerințe. Pe lângă promovarea consecventă a studiilor de specialitate de o reală valoare la cercetarea istoriei Banatului și a regiunilor adiacente, s-a decis ca studiile de mică anvergură, rapoartele de săpătură precum și cronică Muzeului Banatului să fie tipărite în publicații separate.

Renunțarea la aceste categorii de articole nu a însemnat o detașare de una dintre laturile activității muzeului, iar pentru a le promova în continuare – dar în alt cadru editorial – am propus conducerii instituției publicarea acestora în revista *Patrimonium Banaticum* sau editarea unei noi serii anuale în care să fie tipărite rapoartele arheologice (intitulată *Archaeologia Banatica*) și a unei *Cronici a Muzeului Banatului*.

Valoarea articolelor publicate în acești ultimi ani, semnate de personalități ale științei și culturii din țară și străinătate, precum László Bartosiewicz, Doina Benea, Clive Bonsall, Costin Feneșan, Svend Hansen, Nándor Kalicz, Gheorghe Lazarovici, János Makkay, John-Michael O’Shea, Dumitru Protase, Alice Reininger, Wolfram Schier și alții, dar și de cercetători tineri aflați la porțile afirmării, au mărit prestigiul de care se bucura deja *Analele Banatului*. Creșterea calității științifice a ultimelor volume se datorează și activității susținute în cadrul colegiului de redacție a profesorilor Wolfram Schier (Freie Universität Berlin) și John-Michael O’Shea (Michigan University, Ann Arbor), personalități cu o bogată activitate profesională, care activează și ca editori ai prestigioaselor reviste *Prähistorische Zeitschrift* și, respectiv, *Journal of Anthropological Archaeology*.

Ca o încununare firească a acestei stări de fapt, CNCSIS (CNCS) a clasificat revista la categoria B (în 2007), B+ (în 2010) și B (fostul B+, din 2011), în acest moment fiind singura publicație de specialitate din vestul țării încadrată în această categorie.

Poziția centrală, singulară în acest moment la acest nivel, ocupată de *Analele Banatului* în sfera valorificării cercetărilor istorice din Banat, a obligat Colegiul de Redacție la o reconfigurare a standardelor de calitate, atât din punctul de vedere al conținutului studiilor, cât și al calității prezentării tipografice a revistei.

În cadrul acestei noi politici editoriale, singurul criteriu acceptat pentru publicarea unui studiu în paginile revistei este legat indisolubil de valoarea, originalitatea, interpretarea și integrarea informației în contextual epocii pe care o tratează. Prin prisma acestui principiu, în procesul

de recenzare (peer review), numele autorilor trec în plan secund, ce contează cu adevărat în luarea deciziei este valoarea produsului cercetării, indiferent cine este semnatarul. Acest lucru se poate observa în cuprinsul acestui volum; alături de specialiștii consacrați, aproape jumătate dintre contribuții aparțin unor doctoranzi și unor cercetători tineri care acum își clădesc un nume în domeniul lor de expertiză.

În etapa actuală nu a fost neglijată nici prezentarea tipografică. Începând cu numărul XV/2007 revista apare în format *in quarto* fiind tipărită pe hârtie de calitate. Această trecere de la formatul *in octavo* a fost determinată de necesitatea publicării în condiții optime a ilustrației, vechea „oglină” a paginii fiind prea mică pentru noile standarde de calitate. Acest format a permis și tipărirea textului pe două coloane, fapt ce a dat paginii un plus de eleganță.

Credincios principiului exprimat de adagiul *suum quique tribuere*, trebuie să menționez contribuția adusă la publicarea Analelor Banatului de conducerea Muzeului Banatului din ultimele decenii care au găsit fondurile necesare tipării

volumelor, de membrii Colegiului de Redacție din toți acești ani care au depus o muncă admirabilă, pentru care singura lor plată a fost satisfacția lucrului bine făcut. Suntem datori un cuvânt de mulțumire și președinților Consiliului Județean Timiș care au ocupat această demnitate după 1992. Aceștia, fără deosebire de coloratură politică, au susținut acest proiect editorial. Sper ca și în continuare viitorii ocupanți ai acestui fotoliu să sprijine activitatea publicistică a Muzeului Banatului, a Analelor Banatului, ca o continuare a tradiției începută acum 140 de ani, a șirului marcat de *Történelmi és Régészeti Érteitő*, *Gemina* și *Tibiscus*.

Cu această dorință, închei aceste rânduri de slujbaș al Muzeului Banatului. Am însă credința nestrămutată că Vremea și Vremurile nu vor putea niciodată să frângă voința unor oameni puțini, dar pasionați în ceea ce fac și credincioși idealurilor lor.

Prof. univ. dr. Florin Drașovean
Redactor-șef al Analelor Banatului

Timișoara, 2012,
în ziua Schimbării la Față a Domnului.